

malıyla birlikte *Specimens of Arabic and Persian Palaeography* adıyla yayımlanmıştır (London 1939). 1344 minyatür-lü ve resimli yazmanın görüntülü bir katalogu da basılmıştır (London 1976). Kütüphanede ayrıca 1990 verilerine göre 310 Urduca, altmış Peştuca, otuz iki Malayca, otuz dokuz Türkçe yazma eser bulunmaktadır. Urduca ve Malayca eserlerin katalogu basılmış, daha çok Osmanlı dönemine ait olan tarih ve edebiyata dair Türkçe eserlerin katalogu ise henüz hazırlanmamıştır.

Arşiv (India Office Records) Doğu Hindistan Şirketi, İngiliz Hindistan hükümeti ve Hindistan Sömürge Bakanlığı'nın resmî evrakı, buralarda görev yapmış bazı devlet adamları ve bürokratların özel evraklarıyla seyahatnâmeleri, resmî sicilleri ve gazete koleksiyonlarını ihtiva etmektedir. Arşiv malzemeleri genel olarak Londra'da düzenlenen evrakla, ilgili bakanlığın çalışma alanında bulunan birçok ülkedeki temsilcilerine ait evrak olmak üzere iki kısımda değerlendirilmektedir. Birinci kısımdaki evrak, XVII. yüzyıldan itibaren başta Hindistan olmak üzere Arap yarımadası, Orta Asya, Osmanlı Devleti (daha sonra Türkiye), İran ve Afganistan gibi İslâm memleketlerinin siyasi tarihleri ve buralardaki İngiliz çıkarlarıyla ilgili çok zengin kaynaklar ihtiva eder. Söz konusu ülkelere dair İngiliz belgelerinin birer nüshası İngiliz Dışişleri Bakanlığı (Foreign Office) arşivinde de bulunmaktadır. Ancak belgeler, India Office Records'da daha dar çerçevede kataloglanmış ve konularına göre tasnif edilmiş olup araştırmacılara daha kolay yararlanabilme imkânı sağlamaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

E. D. Ross – E. G. Brown, *Catalogue of two Collections of Persian and Arabic Manuscripts Preserved in the India Office Library*, London 1902; Ethé, *Catalogue of the Persian Manuscripts*, I-II; W. Foster, *A Guide to the India Office Records 1600-1858*, London 1919; A. J. Arberry, *The India Office Library*, London 1938; J. C. Lancaster, *A Guide to Lists and Catalogues of the India Office Records*, London 1966; S. C. Sutton, *A Guide to the India Office Library*, London 1967; Martin Moir, "Primary Sources in the India Office Library and Records for the Study of the Muslim World", *New Books Quarterly*, Spring 1981, I/2-3, s. 13-21; P. Tuson, *India Office Library and Records: Sources for Middle East Studies*, London 1984; A. Godocro v.dğr., *Arabic Language Collections in the British Library*, London 1984; Q. M. Haq – S. Quraishi, *Urdu Language Collections in the British Library*, London 1984; S. Roman, *The Development of Islamic Library Collections in Western Europe and North America*, London 1990, s. 17-23.

AZMİ ÖZCAN

İNDİYYE

(الندية)

Nesnelerin gerçekliğini
insanın inancına bağlı gören
bir grup sofiste verilen ad
(bk. SÜFESTÂİYYE).

İNDONEZYA

(bk. ENDONEZYA).

İNE

(العينة)

Vadeli satılan bir malın
peşin para karşılığında daha düşük
bir bedelle geri satın alınmasını
ifade eden terim.

Sözlükte "bir şeyin en iyisi, ribâ, borç verene herhangi bir menfaat sağlamayan borç (selef)" anlamlarına gelen **îne** (iyne), İslâm hukuku terimi olarak birkaç anlamda kullanılmış olup en yaygın açıklamaya göre, bir kimsenin bir malı belli bir fiyat karşılığında vadeli olarak satıp aynı malı peşin parayla sattığı fiyattan daha ucuza geri satın almasıdır (İbnü'l-Esîr, III, 333-334; Abdullah b. Yûsuf ez-Zeylaî, IV, 16). Bu şekilde yapılan alım satımına **îne** denilmesinin sebebi, akde konu edilen malın tekrar satıcıya dönmesi ve müşterinin hemen nakit parayı (ayn) elde etmesidir.

İne, "aynı işlemin araya üçüncü bir kişi sokularak yapılması" olarak da tanımlanmıştır. Buna göre A, B'den borç ister. B, A'nın yanında üçüncü bir kişiden (C) belli bir fiyata bir mal satın alır ve kabzeder. Ardından bu malı daha yüksek bir fiyata A'ya vadeli olarak satar. A da aynı malı tekrar ilk sahibine (C) daha ucuz fiyatla (C'nin B'ye sattığı fiyatla) satar (İbnü'l-Esîr, III, 334; İbn Âbidîn, V, 273). Bu işlem sonucunda C, hiçbir kârı veya zararı olmaksızın malına kavuşmuş, A istediği borç parayı temin etmiş ve B de verdiği borçtan daha fazlasını vadeli olarak kazanmış olmaktadır. Bu işlemde araya üçüncü bir kişinin sokulmasının göstermelik olduğu ve tarafların asıl maksadının alım satım yapmak değil faizli borçlanmayı meşrû bir şekil içerisinde gerçekleştirmek olduğu açıktır. İmam Muhammed'e nisbet edilen, "İne satımı benim kalbimde dağlar kadar kötüdür; bunu faiz yiyicileri icat etmiştir" sözü (İbn Âbidîn, V, 273) bu tür **îne** satımıyla ilgili olmalıdır. Bazı sahâbî ve tâbiilerin birinci açıklamadaki **îne** satımına benzer işlemler yaptığı

göz önüne alınırsa (Abdürrezzâk es-San'ânî, VIII, 184-188) İmam Muhammed'in **îne** satımının bu birinci türünü kastettiğini söylemek güçtür.

İne ile ilgili üçüncü açıklama da şudur: İhtiyaç sahibi olan A, B'ye giderek ondan borç ister. B, borç vermek suretiyle elde edemeyeceği bir fazlalığı kazanmak amacıyla A'ya, "Sana borç veremem. Fakat piyasa değeri 100 lira olan şu malı 120 liraya vadeli olarak satarım, sen de bunu götürüp 100 liraya satarsın" der. A da buna razı olur. Böylece A ihtiyaç duyduğu 100 lirayı, B de istediği ilâve 20 lirayı elde etmiş olur. Ebû Yûsuf'tan nakledilen, "İne câizdir ve bunu yapan ecir kazanır" şeklindeki sözün (İbn Âbidîn, V, 273) bu şekilde açıklanan **îne** hakkında söylenmiş olması muhtemeldir. Vadeli satın alınan bir malın peşin parayla başka bir şahsa satımı niteliğindeki bu tür işlem terminolojide ve genellikle Hanbelî literatüründe "teverruk" diye adlandırılmakta olup (İbn Kayyim el-Cevziyye, III, 170, 200) bazı Hanbelî fakihleri hariç tutulursa İslâm hukukçularının çoğunluğu tarafından câiz kabul edilmektedir.

Teknik anlamdaki **îne** satımının tanımı olan birinci açıklamanın ve bu tür satımla ilgili yasağın dayanağı Hz. Âişe'den nakledilen haberdır. Bir kadın Hz. Âişe'ye gelecek câriyesini Zeyd b. Erkam'a vadeli olarak 800 dirheme satıp sonra da aynı câriyeyi Zeyd'den 600 dirheme peşin olarak satın aldığını ve bu durumda ondan 800 dirhem alacağı bulunduğunu söyler. Âişe de kınayıcı bir üslûpla bu işlemin hem kadının hem de Zeyd için kötü bir alım satım olduğunu ve Zeyd'in Hz. Peygamber'le yaptığı cihadi Allah'ın iptal ettiğini belirtir (Abdürrezzâk es-San'ânî, VIII, 184-185; Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî, V, 330-331; Abdullah b. Yûsuf ez-Zeylaî, IV, 15-16).

İne konusunda, İslâm hukukçularının gerekçe olarak pek kullanmadıkları bir hadiste alım satımların **îne** yoluyla yapılması, ziraatla uğraşılıp cihadın terkedilmesi halinde ümmetin zillete duçar olacağı ve tekrar dine dönmedikçe bu zilletin kalkmayacağı belirtilmiştir (*Müsned*, II, 84; Ebû Dâvûd, "Büyû", 56). Abdullah b. Ömer de, "Ne zamana kaldık! Eskiden hiçbirimiz kendisinin dirhem ve dinara müslüman kardeşinden daha lâayık olduğunu düşünmezdi. Şimdi ise dirhem ve dinar her birimize müslüman kardeşimizden daha sevimli gelmeye başladı" dedikten sonra bu hadisi, baş tarafına "insanlar dirhem ve dinar konusunda cimrilik ederek ..." şeklinde bir ilâve yaparak ri-

veyet etmiştir (İbn Kayyim el-Cevziyye, III, 166; Abdullah b. Yûsuf ez-Zeylâf, IV, 17).

Hanefî mezhebinde, bir kimsenin sattığı ve teslim ettiği bir malı henüz parası kendisine ödenmeden sattığı fiyattan daha düşük bir fiyatla geri satın alması câiz görülmemiştir (Kâsânî, V, 198). Hanefîler'in bu konudaki temel gerekçeleri Hz. Âişe'nin yukarıda geçen ifadeleri olmakla beraber bazı Hanefîler, söz konusu akidde ribâ şüphesi bulunmasını da ayrı bir gerekçe olarak göstermişlerdir.

Hz. Âişe'nin sözü iki yönden gerekçe yapılmıştır. Birincisi, onun böyle bir satım akdi yapan Zeyd b. Erkam'a yönelttiği tehdittir; yani yapılan taatlerin dinden dönme dışındaki bir sebeple boşa gittiği iddiası akıl ve re'y ile bilinebilecek bir konu değildir. Şu halde Âişe bunu Hz. Peygamber'den duymuş olmalıdır. Öte yandan böyle bir tehdit, ancak bir günah işlenmesi durumunda söz konusu edileceğine göre Zeyd'in yaptığı akid fâsiddir. İkincisi, Hz. Âişe bu akdi "kötü bir satma ve kötü bir satın alma" olarak nitelemiştir. Bu vasıf sahih akde değil fâsîd akde uygun düşer (a.g.e., V, 199).

Hanefîler bu akidde ribâ şüphesi bulunduğunu da şu şekilde açıklamışlardır: İkinci akiddeki fiyat gerçekte ilk akiddeki fiyatın bedelidir. Böyle olunca muâvazalı bir akid olan satım akidinde birinci fiyatın ikinci fiyattan fazla olan kısmına hiçbir bedel tekabül etmemekte, bununla da ribâ oluşmaktadır. Her ne kadar bu ribâ iki akdin toplamıyla sabit olmakta ve akidlerden biriyle ribâ değil sadece ribâ şüphesi ortaya çıkmaktaysa da bu gibi konularda şüphe hakikat hükümünde tutulur (a.g.e., V, 199). Hanefîler, bu tür konulara prensip olarak akdin rûknünün koursuz şekilde mevcut olup olmaması yönünden yaklaştıkları halde burada Hz. Âişe'nin tavrı sebebiyle bu kuralı uygulamamışlar, söz konusu akdin yerleşik kuraldan (kıyas) hareketle değil Hz. Âişe'nin sözü sebebiyle fâsîd sayıldığını, onun sözünde ise yalnızca sattığı fiyattan daha ucuza satın almanın ifade edildiğini ileri sürerek bir kimsenin sattığı bir malı henüz parası ödenmeden sattığı fiyattan daha yüksek fiyata satın almasının câiz olduğunu belirtmişlerdir. Her ne kadar Hanefîler bunda ribâ şüphesi bulunmadığını söylemişlerse de taraflar yer değiştirdiğinde, yani satıcı konumuna borç verenin değil borç isteyenin geçmesi ve elindeki herhangi bir malı peşin olarak

100 liraya satın vadeli olarak 120 liraya geri satın alması durumunda sonuç itibarıyla diğer akidle bunun arasında hiçbir fark kalmadığı açıktır. Hanbelî ekolünde bu husustaki iki görüşten biri böyle olup diğerinde bu şeklin ineden farksız olduğu ifade edilmiştir.

Hanefîler'in İne satımının tasvirinde getirdikleri "müşteri henüz parayı ödemişken" kaydından da anlaşılacağı üzere müşteri satın aldığı malın bedelini ödedikten sonra satıcının aynı malı daha yüksek fiyata geri satın almasında sakınca görülmemiştir. Çünkü bu vaziyette iki akiddeki iki fiyatın birbirine bedel olma durumu söz konusu değildir. Mâlikîler meseleye sedd-i zerâi' açısından bakmış ve dış görünüşü itibarıyla mubah olduğu halde faize götürdüğü için İne satımını câiz görmemişlerdir. Hanbelîler'den İbn Kayyim el-Cevziyye de konuyu hiyel açısından ele almış ve tarafların sahih bir akid görüntüsü altında meşrû olmayan kasıtlarını sakladıklarını öne sürerek böyle bir akdin câiz olamayacağını söylemiştir. Bu mesele, dışarıya yansıtılmayan kastın (iç niyet) akde etkisi açısından da değerlendirilebilir. Mâlikîler'in yaklaşımı ile Hanbelîler'in yaklaşımı arasında ince bir farkın bulunduğu gözden kaçmamaktadır. Mâlikîler, inenin haram olan ribâyâ götürebilecek bir vasıta olarak kötüye kullanılabilmesinden ve tarafların bu töhmet altında bulunacağından hareketle İne satımını yasaklarken Hanbelîler, tarafların zaten asıl niyetlerinin faizli işlem olduğuna ve bu satımı hile olarak kullandıklarına âdeta kesin gözüyle bakmışlardır.

İne satımını câiz görmeyen mezheplerde söz konusu iki satımdan hangisinin fâsîd olduğu konusu da tartışılmıştır. Hanefî mezhebinde daha ziyade ikinci akdin fâsîd olduğu ifade edilirken Mâlikî ve Hanbelî mezheplerinde ağırlıklı görüş her iki akdin de fâsîd olduğu ve feshedilmesi gerektiği yönündedir. Şâfiî ise celf kıyasa uygunluğu, yeni akdin sıhhat şartlarının mevcut olduğu ve kendisini fâsîd kılacak şartların bulunmadığı noktasından hareketle İne satımının (sattığı malı henüz parası ödenmeden daha düşük bir fiyata satın almanın) sahih olduğunu söylemiştir. Şâfiî tarafların niyetlerini hiç dikkate almamış, akdin şekli itibarıyla düzgünlüğünü yeterli görmüştür. Onun, sadece açığa vurulmuş kasta itibar edip iç niyeti hesaba katmama şeklindeki kanaati bu meselede açıkça görülmektedir. Şâfiî, Hz. Âişe'ye nisbet edilen haberin sabit olmadığını da ifade etmiştir. Şâfiî mezhebinde İne

satımının câiz olduğuna şu hadis gerekçe olarak gösterilmiştir: "Hz. Peygamber bir adamı Hayber'e âmil olarak göndermişti. Bu kişi Hayber dönüşünde beraberinde çok güzel hurma getirdi. Resûl-i Ekrem hurmaların güzelliğini görünce ona, 'Hayber hurmalarının hepsi böyle mi?' diye sordu. Adam, 'Hayır, biz iki sâ' hurma verip bundan bir sâ' alıyoruz veya üç sâ' verip bundan iki sâ' alıyoruz' diye cevap verdi. Bunun üzerine Resûlullah, 'Böyle yapma, iyisi kötüsü karışık hurmayı dirhem mukabili sat, sonra bu dirhemiyle iyi hurmadan satın al' dedi" (el-Muwaţta', "Büyû", 20, 21; Buhârî, "Büyû", 89, "Ve-kâlet", 3; Müslim, "Müsâkât", 95). Şâfiîler'e göre burada, iyi hurmayı satan kişinin kötü hurmayı satın alan kişi olması mümkündür. Dolayısıyla bu durumda kendi parası yine kendine dönmüş olmaktadır.

İbn Hazm'ın yaklaşımı da büyük ölçüde Şâfiî'nin yaklaşımına benzer. Ancak İbn Hazm, bu şekildeki alım satımın bizzat akidde koşulan bir şartla olmaması gerektiğini özellikle belirtmiştir. Buna göre akdin cereyan şekli taraflarca önceden kararlaştırılmış değilse bu akdin meşrû olduğunda hiçbir tereddüt yoktur. Çünkü Allah alım satımı helâl kılmış (el-Bakara 2/275) ve haram kıldığı şeyleri açıklamıştır (el-En'âm 6/119; el-Muhalâ, IX, 47).

Gerek Hz. Âişe'nin gerekse İbn Ömer'in sözü, eğer rivayetler sahih kabul edilirse İne yoluyla alım satımın o dönemlerde mevcut olduğunu göstermektedir; ancak sahâbîlerin göstermelik akid yapma kası taşımadıkları, ihtiyaca ve şartlara göre bunu yaptıkları düşünülmelidir. Olayın şöyle cereyan etmiş olması mümkündür: Zeyd b. Erkam kadından vadeli olarak bir câriye satın almış, fakat bir müddet sonra kendisine para lâzım olunca câriyeyi ilk sahibine peşin veya daha ucuza satmayı teklif etmiş ve o da kabul etmiş olabilir. Eğer kabul etmeseydi Zeyd câriyeyi başka birine satmak durumunda kalacaktı. Bu çerçevede cereyan eden akdin meşrû olduğunda kuşku yoktur. Şu halde denilebilir ki İne satımı bir şarta bağlı olmaksızın kendi tabii seyri içinde yapıldığı takdirde işlemin meşrû olmaması için hiçbir sebep yoktur. Ancak işlem faizi gizleme amacıyla yaygınlaştırılır ve kurumlaştırılırsa üç mezhep açısından câiz görülmesi mümkün değildir; hatta bu durumda faize ulaşma kastı artık açığa vurulmuş sayılacağından Şâfiî açısından da meşruiyetini yitirmiş olur.

BİBLİYOGRAFYA :

el-Muvaṭṭaʿ, "Büyü", 20-21; *Müsned*, II, 84; Buhârî, "Büyü", 89, "Yekâlet", 3; Müslim, "Mü-sâkât", 95; Ebû Dâvûd, "Büyü", 56; Şâfiî, *el-Üm*, III, 78-79; Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Mu-şannef* (nşr. Habîbürrahman el-A'zamî), Beyrut 1403/1983, VIII, 184-188; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, II, 116-118; İbn Hazm, *el-Muḥallâ*, IX, 47-52; Ahmed b. Hüseyin el-Beyhâkî, *es-Sünenü'l-kübrâ*, Haydarâbâd 1344, V, 330-331; Şemsüleimme es-Serahsî, *el-Uşûl* (nşr. Ebü'l-Vefâ el-Efgânî), Haydarâbâd 1372, II, 110; İbn Rüşd el-Ced, *el-Mukaddimât*, Kahire 1325, s. 524-539; Kâsânî, *Bedâi'*, V, 198-199; İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*, III, 333-334; Şehâbeddin ez-Zencânî, *Tahricü'l-fürû' ale'l-uşûl* (nşr. M. Edîb Sâlih), Beyrut 1402/1982, s. 180-181; Nevevî, *Şerhu Müslim*, XI, 20-21; Karâfî, *el-Furûk*, Ka-hire 1347, III, 266-269; İbn Kayyim el-Cevziyye, *I'âmü'l-muvakkât*, III, 113, 161, 165-172, 199-200; Abdullah b. Yûsuf ez-Zeylâî, *Naşbü'r-râye*, [baskı yeri yok] 1393/1973 (el-Mektebetü'l-İslâmiyye), IV, 15-17; Buhûti, *Keşşâfû'l-kînâ'*, III, 185-186; Şevkânî, *Neylû'l-evlâr*, V, 195-196, 206-208; İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr* (Kahire), V, 273; *İslâm Hukukuna Göre Alış-Verişte Vâ-de Farkı ve Kâr Haddi*, İstanbul 1987, s. 36, 56-57, 115, 130-132; Abdullah b. Muhammed et-Tarîkî, "Hükümü bey'i'l-İne", *Mecelletü'l-Buḥû-şî'l-İslâmiyye*, sy. 14, Riyad 1406, s. 261-294; "Bey'u'l-İne", *MuF*, IX, 95-97; "Teverruk", *a.e.*, XIV, 147-148.

H. YUNUS APAYDIN

İNEBAHTI

Yunanistan'da Korint körfezinde
Navpaktos kasabasının
Osmanlılar dönemindeki adı.

Epakto, Lepanto adlarıyla da anılan ka-saba Korint körfezi girişinde, Mora yarımadasındaki Patras (Balyabadra) şehrinin karşısında Yunan ana karası kıyısında yer almakta olup bugün 8000 nüfuslu küçük bir yerleşim yeri durumundadır. Ekonomik ve kültürel bakımdan körfezin en dar yerinde feribotla bağlantı kurulan Patras şehrinin gölgesinde kalmıştır. Bu nokta, vaktiyle Rumeli ve Mora Kesteli denilen iki Osmanlı kalesiyle koruma altına alınmıştı. 1829'da Yunan idaresine geçtiğinden adı antik dönemdeki Navpaktos'a çevrilmiş olan kasabanın etrafındaki Osmanlı ve Venedik surları bugüne ulaşmıştır. Uzun tarihi boyunca önemli bir kale, liman ve antik adının etimolojisinin dayandığı tersanesiyle ön plana çıkmıştır. Osmanlı hâkimiyeti zamanında donanmanın önemli bir üssü, küçük bir sancak merkezi ve mütevazı bir İslâmî hayatın hâkim olduğu yerleşme yeri durumunda bulunmaktaydı.

Navpaktos, milâttan önce VII. yüzyılda Lokris halkının bir tersanesi olarak kurul-

du. Milâttan önce 183'te Roma İmparatorluğu'nun topraklarına katıldı. Daha sonra Bizans hâkimiyeti altına girdi. 431'den beri burası bir piskoposluk merkezi olarak tanındı. 900 yılı civarında, daha güneyde bulunan ve harabe haline gelen büyük Nikopolis şehrinin yerini alarak Bizans'ın Nikopolis "tema"sının merkezi oldu. 1204'ten sonra Bizans İmparatorluğu'nun Haçlılar tarafından parçalanmasının ardından Epirus Despotluğu toprakları içinde kaldı ve adı da Epakto olarak değiştirildi. 1294'te kısa bir süre Anjou Frenk Prensiği'nin eline geçtiyse de 1407'de Venedikliler tarafından alınmaya kadar Arnavut Shpata Prensiği'nin hâkimiyeti altında kaldı. Bu devrede Türk denizcilerinin akınlarından etkilendi. 1334 - 1348 yılları arasında Aydınolu Umur Bey, gemilerini Atina körfezine sokup İsthmus (Germe) berzahını aşarak Korint körfezine girdi ve burayı kuşattı. Çok kısa bir süre Umur Bey'in kontrolü altında kaldığı tahmin edilen kasabaya 1499 yılına kadar hemen hemen bir asır boyunca Venedikliler hâkim oldu. Venedik idaresi zamanında kasaba surlarla tahkim edildi. Tepede bir kale, buradan aşağıya bayır boyunca surlar (Ortahisar) yapıldığı gibi liman kısmı da duvarlarla (Aşağıhisar) çevrildi.

Osmanlı-Venedik savaşları sırasında Osmanlılar 1463 ve 1477'de kasabaya saldırdırlarsa da başarılı olamadılar. Büyük bir hazırlıktan sonra II. Bayezid'in emriyle Rumeli Beylerbeyi Mustafa Paşa kumandasındaki kuvvetler 1499 yazında burayı kuşatma altına aldı. Bizzat padişah da yakın bir yerde otak kurmuştu. İnebahti açıklarında Venedik donanmasıyla çarpışan Osmanlı donanması ise denizden kuşatma kuvvetlerine yardımcı oldu. Bu büyük kuvvetlere karşı koyamayacaklarını anlayan kaledeki Venedikliler 26 Ağustos'ta kasabayı Osmanlılar'a teslim ettiler. Osmanlı kaynaklarında buraya bir kadı ve sancak beyi tayin edildiği, mimar Murad'a kalenin tamiri işi verildiği, surların sağlamlaştırıldığı belirtilmektedir. İnebahti'nin fethi iki küçük gazavatnâme-yede konu olmuştur. Ayrıca Matrakçı Nasuh'un, kalenin 1530'daki durumunu aktardığı anlatılan değerli bir minyatürünün de yer aldığı *Târîh-i Sultân Bâyezid* adlı eserde şehir tasvir edilmektedir. Marino Sanutos'un *Diarii*'sinde bulunan bir Venedik kaydında da kasabanın etrafı tasviri yapılmaktadır.

II. Bayezid'in emri uyarınca yabancı gemilerin geçişini önlemek ve burayı kont-

rol altına almak üzere körfezin girişine karşılıklı iki kule yapıldı ve bunlar Mustafa Paşa ile Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa'nın nezâretinde çok kısa bir süre içinde tamamlandı. Rûhî Çelebi, bunların mimarının da Murad olduğunu ve kuleleri görenlerin çok takdir ettiklerini yazar (*Tevârih-i Âl-i Osman*, vr. 177^b). Ge-rek tahrir defterlerindeki kayıtlardan gerekse Evliya Çelebi'nin yazdıklarından II. Bayezid'in şehirdeki iki eski kiliseyi camiye çevirttiği anlaşılmaktadır. Bunlardan biri, limanın girişinde deniz kıyısında surlar içinde olup Câmi-i Kebîr veya Fethiye Camii olarak adlandırılmaktaydı. İkincisi şehre nâzır tepe üzerindeki hisarda bulunuyordu ve daha küçüktü. Câmi-i Kebîr'in yanında bir de hamam mevcuttu. Her iki camî, 1499'dan sonra müslüman sivil nüfusun bulunmadığı ilk otuz sene boyunca kaledeki askerî garnizonun ibadet mahalli olarak hizmet verdi. XVI. yüzyıl başlarında burayı tarif eden ve haritasını veren, aynı zamanda kuşatmada da bulunan Pîrî Reis İnebahti'nin büyük bir kale olduğunu, tepede iç kalenin (ahmedek) yer aldığını, kale surlarının aşağıya kadar uzandığını ve önünde yer alan küçük limanın da surlarla çevrili bulunduğunu, buradan 5 mil kadar güneyde II. Bayezid'in körfezin ağzına iki kale yaptırdığını, Aydınolu Gazi Umur Bey'in Atina körfezinden gemilerini karadan bu sulara aşırıp kale civarındaki bazı yerleri fethettiğini yazar (*Kitâb-ı Bahriye*, II, 675-680).

İnebahti'nin nüfusu ve fizikî durumu hakkında bilgi veren ve bugüne ulaşan en eski kayıtlar Tırhala livâsına ait tahrir defterinde bulunmaktadır. 1528 tarihli bu deftere göre İnebahti, Tırhala sancağına bağlı olup 621 hâne nüfusa sahipti, bu da tahminen 2600-2800 dolayında bir nüfusa işaret ediyordu. 509 hâne olan hristiyan nüfus kendi kiliselerinin adlarını taşıyan mahallelerde yaşıyordu. Seksen dört hâne yahudi İspanya'dan gelip buraya yerleşmişti, ayrıca yirmi sekiz hâne de çingene bulunuyordu. 1540 ile 1570 yılları arasında Tırhala livâsının en geniş kısmını oluşturan güney ve güneydoğu parçaları buradan ayrıldı ve İnebahti adıyla müstakil bir sancak kuruldu. Bu sancağın merkezi olan İnebahti, 1569-1570'te altı müslüman, on üç hristiyan mahallesine sahipti. Burada 313 hâne müslüman nüfusa karşılık 241 hâne hristiyan, yetmiş altı hâne de yahudi kaydedilmişti. Toplam nüfus ilk tahrir göre pek fazla değişmemişti, fakat nüfusun terkinde önemli bir farklılık meydana